

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації
творів мистецтва

Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

з теми: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ
ТЕХНІКИ ПСЕВДОВІТРАЖУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Виконала: здобувачка вищої освіти
освітньої програми **Середня освіта**
(Образотворче мистецтво)

Спеціальності 014 Середня освіта
(Образотворче мистецтво)

предметна спеціальність

014.12 Середня освіта (Образотворче
мистецтво) денної форми навчання

Гаращук Олександра Олександрівна

Керівник:

Урсу Н. О., докторка мистецтвознавства,
професорка

Рецензент: _____

Кам'янець-Подільський, 2025 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСЕВДОВІТРАЖУ В МИСТЕЦТВІ.....	6
1.1. Історія виникнення і розвитку техніки псевдовітражу.....	6
1.2. Європейський вітраж та псевдовітраж: мистецтво світла крізь століття.....	10
1.3. Український вітраж як натхнення для псевдовітражу	16
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІКИ ПСЕВДОВІТРАЖУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ.....	22
2.1. Особливості організації гурткових занять з псевдовітражу в закладах освіти	22
2.2. Методичні рекомендації щодо впровадження техніки псевдовітражу на різних етапах освітнього процесу	28
ВИСНОВКИ	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ	41
ДОДАТКИ.....	Error! Bookmark not defined.

ВСТУП

Актуальність теми. Полягає в тому, що в умовах сучасного освітнього процесу особлива увага приділяється розвитку творчих здібностей учнів, а техніка псевдовітражу є ефективним засобом для стимулювання уяви, фантазії та креативного мислення, дозволяючи учням експериментувати з кольорами, формами та текстурами, що сприяє розвитку їхнього художнього смаку та естетичного сприйняття. Робота з псевдовітражем має позитивний психологічний вплив на учнів, допомагаючи зняти стрес, розвинути дрібну моторику, концентрацію уваги та посидючість, а створення власних вітражних композицій сприяє підвищенню самооцінки та впевненості у своїх силах.

Дослідження даної теми відкриває широкий простір для вивчення історичного контексту та сучасних підходів інтеграції різноманітних матеріалів у виробництві вітражного мистецтва. Крім того, техніка псевдовітражу є доступною для учнів з різними освітніми потребами, дозволяючи створювати умови для їхньої творчої самореалізації та соціалізації. Отже, дослідження психолого-педагогічних аспектів Використання техніки псевдовітражу в освітньому процесі є актуальним і має важливе значення для розвитку творчих здібностей, естетичного виховання та психологічного благополуччя учнів.

Мета – дослідити психолого-педагогічний потенціал техніки псевдовітражу, розробити методичні рекомендації для її використання в освітньому процесі та визначити її ефективність для розвитку творчих здібностей учнів.

Для досягнення мети були поставлені наступні **завдання**:

1. Вивчити історію виникнення та розвитку техніки псевдовітражу.
2. Оглянути і проаналізувати публікації по темі.
3. Дослідити особливості українського вітражного мистецтва.
4. Констатувати потенціал техніки псевдовітражу як засобу розвитку творчих здібностей та естетичного виховання учнів.
5. Розробити методичні рекомендації щодо використання техніки псевдовітражу на різних етапах освітнього процесу.

Об'єктом дослідження є освітній процес з використанням техніки псевдовітражу.

Предмет дослідження – психолого-педагогічні умови та методи використання техніки псевдовітражу, а також її вплив на розвиток творчих здібностей учнів.

До **методів дослідження** належать: теоретичний аналіз, педагогічний експеримент, спостереження.

Для аналізу виробів було застосовано комплексний підхід, що включає метод порівняльного аналізу. Цей метод дозволив зіставити роботи учнів за різними критеріями, такими як: рівень складності, оригінальність композиційного рішення, майстерність виконання та використання кольорової гами. Окрім того, для детального вивчення естетичних та технічних характеристик зразків робіт, виконаних у техніці псевдовітражу, було використано метод візуального аналізу. Цей метод передбачає ретельний огляд та оцінку кожного виробу з точки зору його художньої цінності, якості матеріалів та відповідності технічним вимогам. Використання цих методів дозволене лише оцінити рівень розвитку творчих здібностей учнів, але й виявити психолого-педагогічні аспекти, що впливають на процес створення виробів у техніці псевдовітражу.

Практичне значення одержаних результатів. Полягає в тому, що її результати можуть бути використані для удосконалення навчально-виховного процесу шляхом впровадження розроблених методичних рекомендацій та навчально-методичного комплексу в практику роботи педагогів, що сприятиме підвищенню ефективності розвитку творчих здібностей та естетичного виховання учнів, а також для розробки навчальних програм та курсів з декоративно-прикладного мистецтва. Крім того, матеріали дипломної роботи можуть бути використані для підвищення кваліфікації педагогів шляхом проведення семінарів, тренінгів та майстер-класів з питань використання техніки псевдовітражу в освітньому процесі, сприяючи підвищенню рівня обізнаності педагогів щодо психолого-педагогічних аспектів використання декоративно-прикладного мистецтва.

Апробація досліджень. Основні положення роботи апробовано на щорічній студентській науковій конференції у тезах на тему «Психолого-педагогічні аспекти використання техніки псевдовітражу в освітньому процесі» на IV Всеукраїнському мистецькому симпозіумі пам'яті професора Бориса Негоди «Верлібри пастелі».

Структура роботи. Дипломна робота включає вступ, два розділи, які містять п'ять підрозділів, висновки, список використаних джерел і літератури з 3 найменувань та 9 додатків. Загальний обсяг дипломної роботи 55 сторінок, основний текст викладено на 41 сторінках друкованого тексту.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи шлях розвитку псевдовітражу, можна впевнено стверджувати, що він пройшов значну еволюцію від простої імітації класичних вітражів до самостійного та багатогранного виду декоративно-прикладного мистецтва. Його поява стала відповіддю на потребу зробити естетику вітражу доступнішою, і завдяки винахідливості майстрів та технологічному процесу, псевдовітраж набув власної художньої цінності. Сьогодні він охоплює широкий спектр технік, дозволяючи створювати унікальні декоративні елементи, поєднуючи простоту виконання з високою естетикою.

Історія як європейського вітражу, так і його сучасної імітації – псевдовітражу, демонструє безперервний інтерес людства до гри світла та кольору. Від великих готичних вітражів до витончених сучасних композицій, вітраж завжди був потужним засобом художнього вираження. Псевдовітраж, хоч і відрізнявся від оригіналу за способом пропускання світла, завдяки своїй доступності та різноманітності технік, став цінним інструментом сучасного дизайну. Обидва напрямки продовжують розвиватися, кожне у своїй ніші, підкреслюючи незмінну важливість мистецтва світла в нашому житті.

Український вітраж має свою унікальну ідентичність, що формувалася під впливом народних традицій та культурних особливостей. Його характерними рисами є використання яскравих насичених кольорів, геометричних та рослинних орнаментів, а також символічне наповнення композицій. Псевдовітраж, звертаючись до цієї спадщини, може відтворювати ці впізнавані мотиви, надаючи сучасним інтер'єрам особливого національного колориту. Застосування таких елементів у псевдовітражних композиціях не лише збагачує їхню естетику, але й сприяє збереженню та популяризації української культурної спадщини.

В освітньому контексті, заняття з псевдовітражу є цінним інструментом для всебічного розвитку учнів. Вони сприяють розвитку не лише художніх навичок, але й креативного мислення, уяви, уважності та терпіння. Робота з

дрібними деталями та необхідність точності рухів розвивають дрібну моторику, що є особливо важливим для учасників освітнього процесу. Інтеграція з інформаційними технологіями дозволяє учням створювати ескізи на комп'ютері, використовуючи різні редактори для розробки візерунків та представляти свої роботи в цифровому форматі, що відповідає вимогам сучасного інформаційного суспільства.

Міжпредметні зв'язки можуть бути реалізовані через вивчення історії виникнення вітражу на уроках історії, дослідження властивостей матеріалів на уроках природознавства та хімії, розрахунок симетрії та пропорції на уроках математики. Проектна діяльність, пов'язана зі створенням псевдовітражних композицій на певну тему (наприклад, ілюстрації до літературного твору або відображення історичної події), сприяє розвитку навичок співпраці, планування та презентації результатів.

Важливим аспектом є також використання позитивної та підтримуючої атмосфери на заняттях, де кожен учень відчуває себе вільнішим у своєму творчому пошуку. Заохочення експериментів, обговорення різних ідей та технік, а також демонстрація кращих робіт сприяють підвищенню мотивації та зацікавленості учнів. Педагог виступає в ролі не лише інструктора, але й натхненника, який допомагає розкрити творчий потенціал кожного учня.

Таким чином, псевдовітраж є не лише цікавим видом декоративно-прикладного мистецтва, але й потужним освітнім інструментом, що сприяє гармонійному розвитку особистості учня, формування його ключових компетентностей та збагачення його навчального досвіду. Його доступність, варіативність технік та можливість інтеграції з різними навчальними дисциплінами роблять його цінним доповненням до сучасного освітнього процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Альфонс Муха: геній «мистецтва для всіх» // ZN.UA. URL: <https://tinyurl.com/wr73y87a> (дата звернення: 22.04.2025).
2. Використання колективно-групової роботи на уроках української мови. // Всеосвіта. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/001ybt-a2e6.docx.html> (дата звернення: 25.04.2025).
3. Використання медіа технології в навчально – виховному процесі // Всеосвіта. URL: <https://vseosvita.ua/library/vikoristanna-media-tehnologii-v-navcalno-vihovnomu-procesi-48530.html> (дата звернення: 25.04.2025).
4. Винту, А. В. Винту Анатолій Васильович // Енциклопедія Сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-34110> (дата звернення: 22.04.2025).
5. Вітражі // CREDO.PRO. URL: <https://credo.pro/2019/04/235343> (дата звернення: 21.04.2025).
6. Вітражі у вхідних просторах житлових споруд Східної Галичини кінця XIX – початку XX століття: типологія та виробничі заклади / Ш. Ю. Влох [та ін.]. Львів, 2019. С. 71-72.
7. Гах, І. С. Гах Ірина Степанівна // Енциклопедія Сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-28869> (дата звернення: 22.04.2025).
8. Дмитрук, Р. В. Плівковий вітраж у декоративно-прикладному мистецтві матеріали технологія стилістика: дипломна робота бакалавра / Р. В. Дмитрук ; Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2016.
9. Еміль Галле: біографія, творчість, фото // WHAT. URL: <https://what.com.ua/emil-galle-biografiia-tvorch/> (дата звернення: 22.04.2025).
10. Еміль Галле: краса природи в дизайні декоративних виробів зі скла // Violity. URL: <https://violity.com/ua/publication/8761-emil-galle-krasa-prirodi-v-dizajni-dekorativnih-virobiv-zi-skla.html> (дата звернення: 22.04.2025).

11. Історія виникнення вітражів (технології, матеріали) Будинок скла Бусел // Busel. URL: https://www.busel.ua/ua/products/vitrage_history.html (дата звернення: 21.04.2025).
12. Історія виникнення вітражу у класичному стилі та Тіффані // Ironglass. URL: <https://ironglass.com.ua/history.php> (дата звернення: 21.04.2025).
13. Історія як все починалося... // VV.LVIV.UA. URL: <http://vv.lviv.ua/history.html> (дата звернення: 21.04.2025).
14. Курило, А. В. Курило Андрій Вікторович // Енциклопедія Сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-51895> (дата звернення: 22.04.2025).
15. Личко, О. П. Личко Олександр Петрович // Енциклопедія Сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-55344> (дата звернення: 22.04.2025).
16. Луїс Комфорт Тіффані // Vdovtsova Art. URL: <https://is.gd/C7JTun> (дата звернення: 22.04.2025).
17. Луїз Комфорт Тіффані // Google Arts & Culture. URL: <https://artsandculture.google.com/entity/m0jr3z?hl=uk> (дата звернення: 22.04.2025).
18. Метод проектів – ефективна технологія навчання // Osvita.UA. URL: https://osvita.ua/school/method/technol/1415/#google_vignette (дата звернення: 25.04.2025).
19. Мистецтво «Тіффані» // Piko. URL: <https://is.gd/Fer5Ow> (дата звернення: 22.04.2025).
20. Основні види позаурочної і позакласної роботи з інформатики в початковій школі // Всеосвіта. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/00187n-fdda.doc.html> (дата звернення: 25.04. 2025).
21. Піскоструйна обробка // Korsa. URL: <https://www.korsa.ua/lazern-graviyuvannya-ta-piskostruyna-obrobka> (дата звернення: 07.05.2025).

- 22.Плівковий вітраж // Crystal Glass. URL: https://crystal-glass.com.ua/ua/tovary_i_uslugi/plivkovyy_vitrazh (дата звернення: 07.05.2025).
- 23.Позакласні заняття // aiSU school. URL: <https://aisu.school/pozaklasni-zaniattia/> (дата звернення: 25.04.2025).
- 24.Псевдовітражі // Korsa. URL: <https://www.korsa.ua/psevdovitrazhi> (дата звернення: 07.05.2025).
- 25.Розпис по склу вітражними фарбами: технологія виконання // PromKraska. URL: <https://promkraska.com.ua/rozpis-po-sklyv%D1%96trajnimi-farbami-tehnolog%D1%96ia-vikonannia> (дата звернення: 21.04.2025).
- 26.Саснок, Н. Ніжин у контексті розвитку мистецької освіти України (друга половина XIX – початок XX ст.) // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки». 2008. № 3. С. 113-117. URL: <https://surl.li/ccifxchttp://>
- 27.Сутність проблемно-евристичних художньо-педагогічних технологій навчання мистецтва у початковій школі // Всеосвіта. URL: <https://vseosvita.ua/library/sutnist-problemno-evristicnih-hudozno-pedagogicnih-tehnologij-navcanna-mistectva-u-pocatkovij-skoli-33790.html> (дата звернення: 25.04.2025).
- 28.Технологія вітражного розпису, історія і сучасність у виробках майстрів творчого об'єднання «Прибужжя» // Обласний науково-методичний центр культури. URL: <https://ocnt.com.ua/tecnologiya-vitrazhnogo-rozpisu-istoriya-i-suchasnist-u-virobax-majstriv-tvorchogo-obyednannya-pribuzhzhya/> (дата звернення: 21.04.2025).
- 29.Українські вітражисти, або Як збирати світло власноруч // Universe.zp.ua. URL: <https://universe.zp.ua/ukrainski-vitrazhisti-abo-jak-zbirati/> (дата звернення: 22.04.2025).

- 30.Художньо-педагогічні технології в основній школі: єдність навчання і виховання: методичний посібник / Л. М. Масол. Харків: Друкарня Мадрид, 2015. С. 49-155.
- 31.Як зробити вітражі на склі своїми руками (плівкова, заливна та інші техніки)? // Poradumo. URL: <https://poradumo.com.ua/178495-iaak-zrobiti-vitraji-na-skli-svoyimi-rykami-plivkova-zalivna-ta-inshi-tehniki/#tehniki-imitacii-vitrazhej> (дата звернення: 07.05.2025).
- 32.10 цікавих фактів про лампи Тіффані // Tiffany Lampa. URL: <https://tiffanylampa.com/uk/articles/10-tsikavykh-faktiv-pro-lampy-tiffani> (дата звернення: 22.04.2025).